

חג הסוכות התשפ"א

Rabbi Ari Kahn

Ari.kahn@biu.ac.il

1. שמות פרק כג, יד-טז

(יד) שָׁלַשׁ רִגְלִים תִּחְגַּל לִי בַשָּׁנָה: (טו) אֶת-חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמַר שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת כֶּאֱשֶׁר צִוִּיתִךָ לְמוֹעֵד חֻדֶּשׁ הָאָבִיב פִּי-בּוֹ יֵצְאֶת מִמִּצְרָיִם וְלֹא-יֵרָאוּ פָנַי רִיקָם: (טז) וְחַג הַקִּצִּיר בַּפּוּרִי מֵעֵשִׂיף אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצֵאת הַשָּׂנֶה בְּאֶסְפֵּךָ אֶת-מֵעֵשִׂיף מִן-הַשָּׂדֶה:

(14) "You shall observe a feast to me three times a year. (15) You shall observe the feast of unleavened bread. Seven days you shall eat unleavened bread, as I commanded you, at the time appointed in the month Abib for in it you came out from Egypt, and no one shall appear before me empty. (16) And the feast of harvest, the first fruits of your labors, which you sow in the field: and the feast of harvest, at the end of the year, when you gather in your labors out of the field.

2. רש"י שמות פרק כג פסוק טז

בְּאֶסְפֵּךָ אֶת-מֵעֵשִׂיף - שְׁפֵל יָמוֹת הַסַּמָּה הַתְּבוּאָה מִתְּנִיבֶשֶׂת בַּשָּׂדוֹת וּבְחַג אוֹסְפִים אוֹתָהּ אֶל הַבַּיִת מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים:

WHEN THOU HAST GATHERED IN THY LABOURS — For during the whole summertime the fruits are drying in the fields and about the Festival (הַחַג is a Talmudical term for the Feast of Tabernacles) they are gathered into the barns on account of the rain that is then due.

3. ויקרא פרשת אמור פרק כג פסוק

(לג) וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: (לד) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שְׁבַעַת יָמִים לַה': (לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא-קֹדֶשׁ כָּל-מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ... (לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶסְפֵּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תִּחְגְּלוּ אֶת-חַג-ה' שְׁבַעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁבַתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן: (מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הַדָּר פֶּתַת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ-עֵבֶת וְעַרְבֵי-נַחַל וְשַׂמְחֶתֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים: (מא) וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׂנֶה חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תִחְגְּלוּ אֹתוֹ: (מב) בַּסֻּכּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל-הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בַסֻּכּוֹת: (מג) לְמַעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאֵי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

(33) Hashem spoke to Moses, saying, (34) "Speak to the children of Israel, and say, 'On the fifteenth day of this seventh month is the feast of tents for seven days to Hashem. (35) On the first day shall be a holy convocation: you shall do no regular work....(39) "'So on the fifteenth day of the seventh month, when you have gathered in the fruits of the land, you shall keep the feast of Hashem seven days: on the first day shall be a solemn rest, and on the eighth day shall be a solemn rest. (40) You shall take on the first day the fruit of goodly trees, branches of palm trees, and boughs of thick trees, and willows of the brook; and you shall rejoice before Hashem your God seven days. (41) You shall keep it a feast to Hashem seven days in the year: it is a statute forever throughout your generations; you shall keep it in the seventh month. (42) You shall dwell in booths seven days. All who are native-born in Israel shall dwell in booths, (43) that your generations may know that I made the children of Israel to dwell in booths, when I brought them out of the land of Egypt. I am Hashem your God."

4. דברים פרשת ראה פרק טז

(יג) חג הסוכות תעשה לה שבעת ימים באספך מגרונך ומיקבך: (יד) ושמתם בטהר אתה ובנך ובתך ועבדך וַאֲמֹתָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיְתוּם וְהַאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: (טו) שבעת ימים תחג לך' אלהיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אף שמחת: (טז) שלוש פעמים בשנה יראה כל־זכורך את־פניו ה' אלהיך במקום אשר יבחר בתג המצות ובתג השבעות ובתג הסוכות ולא יראה את־פני ה' ריקם: (יז) איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נטוֹלֶה: ס

(13) You shall keep the feast of tents seven days, after that you have gathered in from your threshing floor and from your winepress:(14) and you shall rejoice in your feast, you, and your son, and your daughter, and your male servant, and your female servant, and the Levite, and the foreigner, and the fatherless, and the widow, who are within your gates. (15) You shall keep a feast to Hashem your God seven days in the place which Hashem shall choose; because Hashem your God will bless you in all your increase, and in all the work of your hands, and you shall be altogether joyful. (16) Three times in a year shall all your males appear before Hashem your God in the place which He shall choose: in the feast of unleavened bread, and in the feast of weeks, and in the feast of tents; and they shall not appear before Hashem empty: (17) every man shall give as he is able, according to the blessing of Hashem your God which He has given you.

5. רש"י דברים פרק טז פסוק יג

באספך - בזמן האסוף ושאתה מכניס לבית פרות הקיץ; דבר אחר — באספך מגרנד ומיקבך, למד שפסוקיך את הסוכה בפסלת גרן ויקב (ראש השנה י"ג; סוכה י"ב):

THOU SHALT KEEP THE FESTIVAL OF TABERNACLES ...] AFTER THAT THOU HAST GATHERED IN THE PRODUCE — i.e. at the usual harvest time, when thou bringest into the house the summer fruits. Another explanation is: באספך מגרנד ומיקבך teaches that one should cover the Succah only with the פסולת (lit., the chips, — that which falls off) of the barn and the wine-press [i.e. with vegetable matter] (Rosh Hashanah 13a; Sukkah 12a).

6. שמות פרק לד פסוק כב

וחג שבעת מעשה לה בפורי קציר חטים וסג האסוף תקופת השנה:

7. סדר תפלת מוסף לשלש רגלים :

לפסח - חג המצות הנה זמן חרותנו:

לשבועות - חג השבועות הנה זמן מתן תורתנו:

סוכות - חג הסוכות הנה זמן שמחתנו:

לשמ"ע ולש"ת - השמיני חג העצרת הנה זמן שמחתנו:

8. ספר אורח לחיים - פרשת בא ר' אברהם חיים מזולאטוב

כי בחדש תשרי, בתחלה, בר"ה ויה"כ, עושין תשובה מיראה, ואח"כ ביום הראשון של סוכות, שבא על ישראל אהבת הבורא עושין תשובה מאהבה, ובאין אל עולם התענוג, הינו שיש להשי"ת תענוג מישראל

9. טור אורח חיים תרכ"ה

בספת תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דלתיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם וגו' תלה הפתוב מצנת ספה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והיא המורה על אמתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכלת בעליונים ובמתתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציאנו אותנו מארץ מצרים באתות ובמפתים והסוכות שאומר הפתוב שהושבנו בהם

הם עֲנִי כְבוֹדוֹ שֶׁהִקִּיפֵן בָּהֶם לְבַל יִכֶּה יִכֶּה בָּהֶם שָׂרֵב וְשָׂמֵשׁ וְדָגְמָא לְזֶה צָנְנוּ לַעֲשׂוֹת סְפוֹת כְּדֵי שֶׁנִּזְכָּר גִּפְלֹאוֹתָיו וְנוֹרְאוֹתָיו וְאֵע"פ שֶׁצָּאָנוּ מִמְצָרִים בְּחֵדֶשׁ נִיסָן לֹא צָנְנוּ לַעֲשׂוֹת סְפָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לְפִי שֶׁהוּא יְמוֹת הַקִּיץ וְדָרָךְ כֹּל אָדָם לַעֲשׂוֹת סְפָה לְצַל וְלֹא הֵיטֵה נִפְרָת עֲשִׂיתָנוּ בָּהֶם שֶׁהֵם בְּמִצְוַת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ וְלִכֵּן צָוָה אוֹתָנוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּחֵדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא זְמַן הַגְּשָׁמִים וְדָרָךְ כֹּל אָדָם לְצִאת מִסְפָּתוֹ וְלִשְׁב בְּבֵיתוֹ וְאִנְחָנוּ יוֹצֵאִין מִן הַבַּיִת לִשְׁב בְּסָפָה בְּזֶה יִרְאֶה לְכָל שְׂמִצְוֹת הַמֶּלֶךְ הִיא עֲלֵינוּ לַעֲשׂוֹתָהּ וְסָפָה זֹו צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה בַּמָּקוֹם הַרְּאוּי לַעֲשׂוֹתָהּ וּמִמִּין הַרְּאוּי וְשִׁיְהִי דִפְנוֹתֶיהָ כְּרְאוּי בְּשַׁעוֹרָם וּבְמִנְיָנָם וְשִׁיְהִי סְכָכָה כְּרְאוּי וְשִׁלָּא תִהֵא גְבוּהָ יוֹתֵר מִשַׁעוֹרָהּ וְלֹא נְמוּכָה פְחוֹת מִשַׁעוֹרָהּ וְלֹא קִטְנָה מִשַׁעוֹרָהּ.

10. קול אליהו על ויקרא פרק כג פסוק מג

לְמַעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְּסִפּוֹת הַוִּשְׁבֹּתֵי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצֵאֵי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו' (שם כג: מג) הִנֵּה רַבִּים מִקְשִׁים לָמָּה אֲנִיחָנוּ עוֹשִׂים סְפוֹת בְּתִשְׁרֵי כִינּוֹן שֶׁהוּא נֶגֶד הַקֶּה עֲנִי כְבוֹד הָיָה רְאוּי לַעֲשׂוֹתוֹ בְּנִיסָן כִּי בְּנִיסָן הָיָה תְחִלַּת הַקֶּה עֲנִינִים, אֲמַנָּם י"ל לְפִי שֶׁשָּׂעֲשׂוּ אֶת הַעֲגָל נִסְתַּלְקוּ הָעֲנִינִים וְאָז לֹא תִזְרוּ עַד שֶׁתִּחְלִילוּ לַעֲשׂוֹת הַמִּשְׁכָּן, וּמִשָּׁה יָרַד בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וּמִמְחַרְת יוֹם הַכַּפּוּרִים וְיִקְהַל מִשָּׁה וְצָוָה עַל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְזֶה הָיָה בִּי"א בְּתִשְׁרֵי, וְכַתִּיב (שְׁמוֹת לו. ג) וְהַעֵם הַבִּיאוּ עוֹד וְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר עוֹד ב' יָמִים, הָרִי י"ג בְּתִשְׁרֵי, וּבִי"ד בְּתִשְׁרֵי נָטְלוּ כֹל חֲכָם לֵב מִמִּשָּׁה אֶת הַזֶּהָב בְּמִנְיָן וּמִשְׁקָל, וּבְחִמְשָׁה עֶשְׂרֵי הִתְחִילוּ לַעֲשׂוֹת, וְאָז תִּזְרוּ הָעֲנִינִי כְבוֹד וְלִכְפֹּף אָנוּ עוֹשִׂים סְפוֹת בִּט"ו בְּתִשְׁרֵי. (תְּלַמִּידוֹ וְנִכְדוֹ בַעֲבוּדוֹת הַגְּרִשׁוֹנִי עַל שֶׁה"ש. הַכְּתָב וְהַקְּבֵלָה. פִּי הַגֵּר"א עַל שֶׁה"ש):

11. משך חכמה שמות פרק כג פסוק טז

וְסָג הָאֶסִיף. וְכֵן בִּי תִשָּׂא" (לְהִלֵּן לָד, כב). לֹא כֵן בְּדַבְרֵי (טז, יג) כְּתִיב "חַג הַסְּפוֹת". הַטַּעַם עַל פִּי דְבָרֵי הַגֵּר"א (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, טז) כְּשֶׁנִּתְּנָה לַוַּחֹת הַשְּׁנַיִים וּמִשָּׁה יָרַד מִן הַהָר וְתִזְרוּ עֲנִינֵי הַכְּבוֹד בִּט"ו לְחֵדֶשׁ תִּשְׁרֵי נְצִטוּ עַל סְפוֹת כִּידוּעַ. וְלִכְפֹּף, אָז קִדְּם דְּבָרוֹת שְׁנַיִתוֹת נִקְרָא חַג הָאֶסִיף וְלֹא חַג הַסְּפוֹת....

12. ויקרא פרק טז,

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לְפָנֵי־ה' וַיִּמְתּוּ: (ב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֶל־יָבָא בְּכָל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת לְפָרֹכֶת ... כִּי בַעֲזוֹן אֶרְאֶה עַל־הַכֹּפֶרֶת:.... (יג) וְנִתְּנָה אֶת־הַקֹּדֶשׁ עַל־הָאֵשׁ לְפָנֵי ה' וְכִסְהוּ עֲנֹן הַקֹּדֶשׁ אֶת־הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת:

13. רש"י ויקרא פרק כג פסוק מג

כי בסכות הושבתי - ענני כבוד:

14. זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף קג עמוד א

תָּא חֲזִי, כֹּל אֵינּוֹן שְׁנֵין דְּקָאִים אֶהֱרֹן, הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּצִלָּא דְמַהִימְנוּתָא, תְּחוֹת אֵלִין עֲנִינִין. בְּמֵר דְּמִית אֶהֱרֹן, אֶסְתַּלֵּק עֲנִינָא חַד, דְּהוּא יְמִינָא דְכֹלָא. וְכַד הָאִי אֶסְתַּלֵּק, אֶסְתַּלְקוּ כֹּל שְׂאָר עַמִּיה (נ"א עֲנִינִין) וְאֶתְחַזִּיאוּ כְּלָהוּ בְּגָרִיעוּתָא. וְהָאִי אִוְקְמוּהָ, דְכְּתִיב, (בְּמַדְבָּר כ) וַיִּרְאוּ כֹּל הָעֵדָה כִּי גִוַע אֶהֱרֹן. אֵל תִּקְרִי וַיִּרְאוּ, אֵלָא וַיִּירְאוּ. מִיָּד וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עֶרְד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דְּרָךְ הָאֶתְרִים. שְׁמַע דְּאֶסְתַּלְקוּ אֵינּוֹן עֲנִינִים, וּמִית תִּירָא רַבְרָבָא דְכָל אֵינּוֹן עֲנִינִים אֶתְקַשְּׁרוּ בֵיהָ.

[בָּא רְאֵה, כֹּל אוֹתָן הַשְּׁנַיִם שְׁעַמְד אֶהֱרֹן, הִיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצִל הָאֶמוּנָה תַּחַת הָעֲנִינִים הִלְלוּ. אַחַר שְׁמַת אֶהֱרֹן, הִסְתַּלֵּק עֲנִין אֶחָד, שֶׁהוּא הַיְמִין שֶׁל הַכֹּל. וְכַשְׁנֵי הִסְתַּלֵּק, הִסְתַּלְקוּ כֹּל הַשְּׂאָר עַמּוֹ (עֲנִינִים) וַיִּרְאוּ כֹּלָם בְּחַסְרוֹן. וְהָרִי פִּרְשִׁיהָ, שְׁפָתוֹב (בְּמַדְבָּר כא) וַיִּרְאוּ כֹּל הָעֵדָה כִּי גִוַע אֶהֱרֹן. אֵל תִּקְרִי וַיִּרְאוּ אֵלָא וַיִּירְאוּ. מִיָּד - וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עֶרְד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דְּרָךְ הָאֶתְרִים. שְׁמַע שֶׁהִסְתַּלְקוּ אוֹתָם הָעֲנִינִים, וּמִתְּפִיר הַגְּדוֹל שְׁפָל אוֹתָם הָעֲנִינִים נִקְשְׁרוּ עִמּוֹ.]

15. משנה מסכת סוכה פרק ב

(ט) כֹּל שְׁבַעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סְכָתוֹ קִבַּע וּבֵיתוֹ עֲרָאִי. יָרְדוּ גְשָׁמִים, מֵאִמְתִּי מִתָּר לְפָנוֹת, מִשְׁתַּסְרַח הַמִּקְפָּה. מְשַׁלּוּ מְשַׁל, לָמָּה הַדְּבָר דוֹמָה, לַעֲבֹד שְׂבָא לְמַזוּג כּוֹס לְרַבּוֹ, וְשִׁפְךָ לוֹ קִיתוֹן עַל פָּנָיו:

16. קול אליהו על ויקרא פרק כג פסוק מג

בגמרא במס' ספּה (דף כ"ח) הי' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל לעבד שבא למזג כוס לרבו ושפּה לו קיתון של מים על פניו, ויש לדקדק מדוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא לתן כוס לרבו ושפּה אותו על פניו, אכן יבאר עם מה שנודע כי ראש השנה ויום הכפורים הנה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצנת לקיחת הלולב וישיבת הספּה, והימים האלה הנה ימי רחמים להמתיק הדינים ע"י המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים דינו ברכה בימים ההם, אמנם ברכת גשמים המכריחים אותנו לבטל מצות הספּה הנה זה עד משחק נאמן כי הוא יתברך איננו חפץ ח"ו לפשר הדינים כי אם שישארו בתוקפם ובגבורתם כאשר היו, וזאת נודע כי המזיגה הוא ערוב מים בינין להמתיק את חריפותו שיהי' ראוי לשתיה, וזהו ענין המשל לעבד שבא למזג כוס לרבו, הינו לבטל חריפותו והאדון שפּה המים הלאה, וזהו ושפּה לו קיתון של מים על פניו ר"ל שאינו רוצה בהמזיגה. (ביכורי אביב. דבר אליהו):

17. ספר אמרי אמת - שבת חול המועד סוכות

איתא למה אנו עושין ספּה אחר יום הכפורים וכו' שמא יצא דינו של ישראל לגלות ועל ידי פן עושין ספּה וגולין מבתיהן לספּה והקב"ה מעלה עליהן פאלו גלו לבל וכו', הגם שהאידא אפּשר שפּל אחד מישראל הרג נפש בשוגג אולם ישנם כוחות שצריכים להכניסם לתוף הפלל ואז צריכים שמירה וזה ענין סכות, פתיב מחיתי כעב פשעיה וכענין חטאיתיה שובח אלי כי גאלתייה, סכות היא תשובה מאהבה, וכענין היינו ענני הפבד, ועל ידי תשובה מאהבה זדונות נעשות פנכויות וזהו שובח אלי,

18. משנה מסכת תענית פרק ד:ח

אמר רבן שמעון פן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל פחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שפּהן פנות ירושלים יוצאות בכלי לכן שאולין, שלא לביש את מי שאין לו... ובנות ירושלים יוצאות וחולות בפּרמים. ומה היו אומרות, בחור, שא נא עינייה וראה, מה אתה בורר לה. אל תתן עינייה פנוי, תן עינייה בפּשפּה. (משלי לא) שפּר החן והבל היפי, אשה יראת יי היא תתהלל. ... וכן הוא אומר, (שיר השירים ג) צאנינה וראנינה פנות ציון פבלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו פיום חתנתו וכיום שמחת לבו. פיום חתנתו, זו מתן תורה. וכיום שמחת לבו, זה פנין בית המקדש, שיפנה פמהרה פמינו. אמן:

19. רש"י מסכת תענית דף כו עמוד ב

זה מתן תורה - יום הכפורים, שניתנו בו לוחות האחרונות.

20. רש"י שיר השירים פרק ג פסוק יא

בעטרה שעטרה לו אמו - אהל מועד שהוא מעוטר בגוונין תכלת וארגמן ותולעת שני ...

וביום שמחת לבו - זה שמיני למילואים שנתחנך בו המשכן במדבר:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד ב

זה הפלל פל דבר שמקבל טמאה פו'. מנא הני מלי? אומר ריש לקיש: אומר קרא בראשית ב ואד יעלה מן הארץ, מה אד דבר שאינו מקבל טמאה וגדולו מן הארץ - אף ספּה דבר שאין מקבל טמאה וגדולו מן הארץ. - הניחא למאן דאמר ענני פבד היו, אלא למאן דאמר סכות ממש עשו להם, מאי אפא למימר? דתניא: +ויקרא כג+ פי בסכות הושבתי את בני ישראל - ענני פבד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סכות ממש עשו להם. הניחא לרבי אליעזר, אלא לרבי עקיבא מאי אפא למימר? פי אתא רב דימי אומר רבי יוחנן: אומר קרא דברים טו חג הסוכות תעשה לה - מקיש ספּה לחגיגה, מה חגיגה - דבר שאינו מקבל טמאה, וגדולו מן הארץ, אף ספּה - דבר שאינו מקבל טמאה וגדולו מן הארץ.

The Gemara asks: **This works out well according to the one who said that the *sukkot* mentioned in the verse: "I made the children of Israel to reside in *sukkot*" ([Leviticus 23:43](#)), were clouds of glory**, as it is reasonable that the roofing of the *sukka* is

modeled after clouds. **However, according to the one who said** that the children of Israel **established for themselves actual *sukkot*** in the desert, and the *sukkot* of today commemorate those, **what can be said?** According to that opinion, there is no connection between a *sukka* and a cloud. **As it is taught** in a *baraita* that the verse states: **“I made the children of Israel to reside in *sukkot*”**; these booths **were clouds of glory**, this is the statement of Rabbi Eliezer. Rabbi Akiva says: **They established for themselves actual *sukkot*. This works out well according to Rabbi Eliezer; however, according to Rabbi Akiva what can be said? When Rav Dimi came from Eretz Yisrael to Babylonia, he said that Rabbi Yohanan said that the verse states: “You shall prepare for you the festival of *Sukkot*” (Deuteronomy 16:13).** The expression “festival of *Sukkot*” **likens *sukka* to the Festival peace-offering [*hagiga*]. Just as the Festival peace-offering is an item not susceptible to ritual impurity, and its growth is from the ground, as animals draw nourishment from vegetation, so too, the roofing of the *sukka* must be a substance that is not susceptible to ritual impurity and its growth is from the ground.**

21. בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק ה - ו,

(ה) וְכָלוּ שְׁשֵׁי הַשָּׂדֶה טָרַם יְהִינָה בְּאֶרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרַם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵינוֹ לְעֹבֵד אֶת־הָאֲדָמָה: (ו) וְאֵד יַעֲלֶה מִזֶּרְעֵי הָאָרֶץ וְהַשֶּׁקֶת אֶת־כָּל־פְּנֵי־הָאֲדָמָה:
when no shrub of the field was yet on earth and no grasses of the field had yet sprouted, because the LORD God had not sent rain upon the earth and there was no man to till the soil, but a mist would well up from the ground and water the whole surface of the earth—

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ב

(ה) כי לא המטיר - ומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבד את האדמה, ואין מפיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צרף לעולם, התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים:
BECAUSE GOD HAD NOT CAUSED IT TO RAIN — And what is the reason that God had not caused it to rain? BECAUSE THERE WAS NO MAN TO TILL THE GROUND, and there was, therefore, no one to recognize the utility of rain. When Adam came (was created), however, and he realised that it was necessary for the world, he prayed for it and it fell, so that trees and verdure sprang forth.

(ו) לענן בריאתו של אדם, העלה התהום והשקה עננים לשרות העפר ונברא אדם, כגבל זה, שנותן מים ואם"כ לש את העסה, אף כאן, והשקה, ואם"כ וייצר:

AND A MIST WENT UP — This has reference to the creation of Adam: viz., He caused the deep to rise and filled the clouds with water to moisten the dust, and man was created. It is like a kneader of bread who first pours in water and afterwards kneads the dough — similarly here: He first watered the ground and afterwards He formed man (Genesis Rabbah 14:1).

22. ירמיהו פרק ב

(ב) הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתָּ כָּל־יְלֻלְתֶּיךָ לְכַתֵּב אֲחֵרֵי בְּמִדְבָר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה:

23. פירוש הרמח"ל על התורה - ספר במדבר

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי וְגו' (כא, א-ג). אָמְרוּ רז"ל, שְׁמַע שְׁמַת אַהֲרֹן וְגו'. עֲנִי הַכְּבוֹד הֵם סוּד הַמְּקִיפִים פְּיָדוּעַ. וְעַד שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים - מְרַחֲקִים הֵם מִן הַקְּדוּשָׁה, וְאֵם הֵם נִעְלָמִים ח"ו, אֲדַרְבָּא - מַעֲזָה פְּנִיָה וּמִקְטַרְגָּת. וּבְזִכּוֹת אַהֲרֹן הָיוּ מְאִירִים אֵלָיו הַמְּקִיפִים, וּכְשָׂאוֹ נִסְתַּלְקוּ בְּמִיתָתוֹ,

24. ספר תפארת שלמה - על מועדים - לחג הסוכות

וז"ש פי בפסכות הושבתי בפסכות ענני כבוד הושבתי בתשובה את בני ועי"ז זכו לכל הגדולה. מעתה שובו שובו בני ויהי גם עתה אור העליון מקיף עליכם מכל צד כמ"ש (תהלים כז, ה) פי יצפני בסכה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו.

25. ספר ליקוטי אמרים - אות טז

וְזֶהוּ תַּכְלִית הָעֲבוּדָה וְהַשְׁתַּדְּלוּת אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהַסִּיר מִסּוּף הַמְּבַדִּיל עַד שְׂיָבוֹא וְיִגְיעַ לְהַשִּׁיג בְּהִירוֹת אֹרֶךְ הַיָּמִים הַמְּקִיפִים [כְּפִדּוּעַ שְׁמִמְנוּ מִזְדַּבְּחָה חִיצוֹנוֹת הַכְּלִי וְזֶה סוּד פִּי קָרַן עוֹר פְּנָיו כְּפִדּוּעַ וְהִינּוּ דִישׁ עוֹר וּבִשָׁר וְהָעוֹר נִקְרָא בְּזֵהר מִשְׁכָּא דְחֻנְיָא שְׁמַצְדוֹ הַחֲטָאִים, וְהִינּוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֵא גִזְדַּבְּחָה וּלְקָדַח גְּרָאָה לְמִרְאִית הָעֵינַן פְּנִימוֹת הַכְּלִי טוֹב מִן חִיצוֹנוֹתָהּ וּבְאֶמֶת הַחִיצוֹנוֹת טוֹב כְּפִדּוּעַ וְהִינּוּ עַל דְּרָךְ שְׂאֲמָרוֹ (בְּרִכּוֹת ל"ד ע"ב) בְּמָקוֹם שְׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים וְכוּ' וְזֶה יִקָּר יוֹתֵר אַחַר הַזְּכוּת כְּשִׁמְשִׁיג הָאוֹר מִקִּיף וְאִין כָּאֵן מְקוֹמוֹ [לְהַאֲרִיף] וְאוֹר הַפְּנִימִי שְׁבִכּוֹחוֹת הַפּוֹעֲלִים שְׁלוֹ, וְכִידּוּעַ בְּזֵהר (ח"ג ק' ע"ב) עַל פְּסוּק (בְּרָאשִׁית ל"ג, י"ז) וְיַעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהּ שְׂאֲחֵר הַנְּצוּחַ לַעֲשׂוֹ בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכְּפּוּרִים אֲזַ מַגִּיעַ לְסִכּוֹת שְׁזָהוּ נִגְדַ עֲנִי כְּבוֹד וְהִינּוּ אֹר מִקִּיף:

26. בראשית פרק לג, ט-יז

(ט) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל רַב אֶחָי יְהִי לָךְ אֲשֶׁר-לָךְ: (י) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-נָא אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָּ מִנְּחֹתַי מִיָּדַי כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פְּנֵיךָ כְּרָאָת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצָנִי: (יא) קַח-נָא אֶת-בְּרִכְתֵּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ כִּי-חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יִשְׂרָאֵל-כָּל וַיִּפְצַר-בּוֹ וַיִּקַּח: (יב) וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִגְלָה וְאֶלְכָה לְנַגְדָּךְ: (יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יִדְעָה כִּי-הִיָּלָדִים רַפִּים וְהִצָּאֵן וְהִבְקָר עֲלוֹת עָלַי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וַמָּתוּ כָּל-הַצָּאֵן: (יד) יַעֲבֶר-נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדְּךָ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרִגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר-לִפְנֵי וְלְרִגְלֵי הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר-אָבִא אֶל-אֲדֹנָי שְׁעִירָה: (טו) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲצִיגְהָ-נָא עִמָּךְ מִן-הַעַם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמָצָא-חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: (טז) וַיִּשָּׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: (יז) וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהּ וַיָּבֹן לוֹ בַּיִת וַלְמַקְנָהוּ עֲשָׂה סִכָּת עַל-כֵּן קָרָא שְׁם-הַמָּקוֹם סִכּוֹת: ס

27. זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף ק עמוד ב

וכדין אהדר עשו אפטרופוסא דיעקב ויעקב לא בעא דובשיה ועוקציה, יעבר נא אדוני לפני עבדו, כדין וישב ביום ההוא עשו לדרכו אימתי בשעת נעילה דהא אתפרש מעמא קדישא וקודשא בריך הוא שביק לחוביהו וכפר עלייהו, כיון דההוא מקטרגא אזל בההוא דורונא ואתפרש מנייהו בעי קודשא בריך הוא למחדי בבנוי מה כתיב ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית וגו', על כן קרא שם המקום סכות, כיון דיתבו בסכות הא אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנוי, זכאה חולקהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי:

Esav then reverted to be Yakov's defender, however Yakov did not want his "honey or his sting", (Yakov said) "let my Lord I beg you, pass before his servant", Esav returned that day to his path, when did this transpire? At the time of Neila, for it is at that time he separates from his holy nation, and the Holy One blessed Be He forgives their sins and brings about atonement. Once the prosecutor takes leave with his present (bribe) and separates from them, the Holy One blessed Be He arrives to rejoice with His children, what is written? Yakov went to Sukkot and built a home...therefore the place is called Sukkot. Since he dwelled in Sukkot, he was saved from the prosecutor, and the Holy One blessed Be He rejoiced in His children. Happy is their lot in this world and in the world to come.

28. רמב"ן ויקרא פרק טז:ה

וגורל אחד לעזאזל - ...ור"א כתב אמר רב שמואל אף על פי שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם, גם השעיר המשתלח הוא לשם. ואין צורך, כי המשתלח איננו קרבן, שלא ישחט. ואם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלוש תדענו. והנה ר"א נאמן רוח מכסה דבר, ואני הרכיל מגלה סודו שכבר גלו אותו רבותינו ז"ל במקומות רבים: אמרו בבראשית רבה (סה י) ונשא השעיר עליו (להלן פסוק כב), זה עשו שנאמר (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר, את כל עונותם, עונות תם שנאמר ויעקב איש תם (שם כה כז): ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מו), לפיכך היו נותנין לו לסמאל שוחד ביום הכפורים שלא לבטל את קרבנם, שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקדוש ברוך הוא לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שעיר החטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר ונשא השעיר עליו. ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבון כל העולמים יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת יחפי רגל כך הן ישראל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה כך ישראל אין בהם אכילה ושתיה ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין להם קפיצה כך ישראל עומדין על רגליהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת שלום מתווך ביניהם כך הן ישראל שלום מתווך ביניהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך הן ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. והקדוש ברוך הוא שומע עדותן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר על המזבח ועל המקדש ועל הכהנים ועל כל עם הקהל שנאמר וכפר את מקדש הקדש וגו', ע"כ אגדה זו. והנה הודיענו שמו ומעשהו: